

Soliyeva Parizod Sherdil qizi

Alfraganus Universiteti, Toshkent, O'zbekiston.

Annotatsiya. Maqolada ta'lim tizimida innovatsion iqtisodiy menejment tushunchasi, uning nazariy asoslari hamda amaliy ahamiyati tahlil qilindi. Xususan, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida, ayniqsa xususiy universitetlarda raqamli transformatsiya jarayonlari, innovatsion boshqaruv modellarining joriy etilishi va iqtisodiy samaradorlikka ta'siri yoritilgan. Xorijiy tajribalar bilan solishtirish asosida mavjud muammolar va istiqbollari ko'rib chiqilib, amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, iqtisodiy menejment, ta'lim tizimi, raqamli transformatsiya, xususiy, samaradorlik.

ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Солиева Паризод Шердил кизи

Университет Альфраганус, Ташкент, Узбекистан.

Аннотация. В статье анализируется концепция инновационного управления экономикой в системе образования, её теоретические основы и практическое значение. В частности, освещаются процессы цифровой трансформации в высших учебных заведениях Узбекистана, особенно в частных вузах, внедрение инновационных моделей управления и их влияние на экономическую эффективность. На основе сравнения с зарубежным опытом рассматриваются существующие проблемы и перспективы, а также даются практические рекомендации.

Ключевые слова: инновации, управление экономикой, система образования, цифровая трансформация, частный сектор, эффективность.

THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE ECONOMIC MANAGEMENT IN THE EDUCATION SYSTEM

Soliyeva Parizod Sherdil qizi

Alfraganus University, Tashkent, Uzbekistan.

Abstract. The article analyzes the concept of innovative economic management in the education system, its theoretical foundations and practical significance. In particular, the processes of digital transformation in higher education institutions of Uzbekistan, especially private universities, the introduction of innovative management models and their impact on economic efficiency are highlighted. Based on comparison with foreign experience, existing problems and prospects are considered, and practical recommendations are given.

Keywords: innovation, economic management, education system, digital transformation, private, efficiency.

Kirish. So'nggi yillarda globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimini tubdan o'zgartirmoqda. Ta'lim tizimi endilikda nafaqat bilim berish maydoni, balki iqtisodiy rivojlanishning eng muhim omiliga aylanmoqda. Zamonaviy universitetlarning samaradorligi ularning ta'lim sifati bilan birga iqtisodiy menejment tizimining samaradorligiga ham bog'liq bo'lib qoldi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmonida oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va xalqaro reytinglarda mamlakat

universitetlarining mavqeini oshirish vazifalari belgilab berilgan. Shuningdek, 2020-yil 6-maydagi PQ-4708-son qarorda oliy ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda boshqaruv samaradorligini oshirish chora-tadbirlari ko'rsatib o'tilgan.

Demak, ta'lim muassasalarida resurslarni oqilona taqsimlash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va innovatsion boshqaruv modellarini shakllantirish – bugungi kunda dolzarb masala bo'lib, innovatsion iqtisodiy menejmentning zarurligini ko'rsatmoqda.

Innovatsion iqtisodiy menejment tushunchasi va nazariy asoslar. Menejment nazariyasi bo'yicha yetakchi olimlardan biri P. Druker menejmentni “resurslardan samarali foydalanish san'ati” deb ta'riflagan. M. Porter esa raqobat ustunligini ta'minlashda innovatsion boshqaruvning hal qiluvchi rolini ta'kidlagan. X. Mintzbergning fikricha esa menejment bu – tashkilotdagi iqtisodiy va insoniy resurslarni bir butun tizimda muvofiqlashtirish jarayonidir. An'anaviy iqtisodiy menejment resurslar taqsimoti, byudjet rejalashtirish va moliyaviy hisobotlarga e'tibor qaratgan bo'lsa, innovatsion iqtisodiy menejment ushbu jarayonlarni yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashtiradi.

Ta'lim tizimida innovatsion iqtisodiy menejment quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

Raqamli boshqaruv – elektron dekanat, elektron hujjatlar aylanishi va Learning Management System (LMS) kabi platformalar orqali jarayonlarni soddalashtirish.

Moliyaviy diversifikatsiya – davlat grantlari bilan cheklanib qolmasdan, xalqaro grantlar, homiylik mablag'lari va qo'shimcha xizmatlardan daromad topish.

Sifat menejmenti – ta'lim natijalarini xalqaro indikatorlar asosida baholash va iqtisodiy samaradorlik bilan bog'lash.

Kadrlar menejmenti – professor-o'qituvchilarning reyting asosida baholanishi, doimiy malaka oshirish kurslari.

Shunday qilib, innovatsion iqtisodiy menejment — bu universitetlarni zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida barqaror faoliyat yuritishga imkon beradigan strategik mexanizm hisoblanadi.

Xorijiy tajriba va O'zbekistondagi holat. Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida ta'lim tizimida innovatsion boshqaruv keng joriy etilgan. AQSh: universitetlarda “University Management System” dasturlari orqali moliyaviy va akademik jarayonlar raqamlashtirilgan. Masalan, Harvard va MIT universitetlari barcha byudjet va ta'lim ko'rsatkichlarini onlayn kuzatib boradi. Yevropa Ittifoqi: Bolonya jarayoni doirasida ta'lim sifatini baholashning yagona indikatorlari ishlab chiqilgan. Germaniya va Fransiyada universitetlar moliyaviy shaffoflikka alohida e'tibor qaratadi. Janubiy Koreya: “Cyber University” modeli orqali ta'lim jarayonlari butunlay raqamlashtirilgan, bu esa iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirgan. Finlyandiya: ta'lim muassasalarining iqtisodiy menejmenti davlat grantlari bilan qo'llab-quvvatlanadi, universitet byudjeti asosan tashqi loyihalar hisobidan shakllantiriladi. O'zbekistonga to'xtalsak, Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2016-yilda mamlakatda 77 ta oliy ta'lim muassasasi mavjud bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda ularning soni 200 dan oshdi. Shundan qariyb 40 foizi xususiy universitetlardir. Raqamli texnologiyalarni joriy etishda xususiy OTMLar tezroq harakat qilayotgan bo'lsa-da, ularning barchasida yagona indikator va boshqaruv standartlari mavjud emas.

Muhokama: muammolar va istiqbollor. Innovatsion iqtisodiy menejment ta'lim tizimida samaradorlikni oshirishi shubhasiz, ammo amaliyotda quyidagi muammolar mavjud:

Kadrlar malakasi yetarli emas. Ko'plab universitet menejerlari an'anaviy boshqaruvga ko'nikkan bo'lib, innovatsion texnologiyalarni to'liq qo'llay olmayapti.

Me'yoriy-huquqiy baza cheklangan. Xususiy OTMLar uchun alohida iqtisodiy boshqaruv standartlari ishlab chiqilmagan.

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-9

Sifat va samaradorlikni o'lchash indikatorlari yo'q. Bitiruvchilarning ishga joylashuvi, ta'lim sifati va iqtisodiy samaradorlik o'rtasida aniq bog'lanish mavjud emas.

Texnik infratuzilma farqi. Yirik universitetlarda raqamlashtirish keng yo'lga qo'yilgan bo'lsa-da, ayrim kichik OTMlarda bu jarayon sust bormoqda.

Istiqbol nuqtai nazaridan, O'zbekiston ta'lim tizimida innovatsion iqtisodiy menejmentni keng joriy etish uchun quyidagilar talab etiladi:

Menejer va rahbarlar uchun maxsus qayta tayyorlash kurslari.

Xususiy sektor uchun moslashtirilgan boshqaruv me'yorlarini ishlab chiqish.

Raqamli boshqaruv platformalarini barcha OTMlarda bir xil darajada joriy etish.

Ta'lim samaradorligini iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan uyg'unlashtiruvchi milliy indikatorlarni yaratish.

Xulosa. Yuqorida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, innovatsion iqtisodiy menejment ta'lim tizimini barqaror rivojlantirishning, ta'lim sifatini oshirishning hamda iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashning asosiy omillaridan biridir. Bugungi globallashtirish davrida ta'lim muassasalari nafaqat bilim berish markazi, balki ilmiy-innovatsion faoliyat va iqtisodiy rivojlanishning muhim bo'g'ini sifatida qaralmoqda. Shuning uchun ta'lim tizimini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va innovatsion menejment usullaridan keng foydalanish zarur.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida keyingi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar innovatsion iqtisodiy menejmentning dolzarbligini yanada oshirmoqda. Universitetlar sonining keskin ortishi, xususiy oliy ta'lim muassasalarining faoliyati va raqamli boshqaruv tizimlarining bosqichma-bosqich joriy etilishi natijasida ta'lim muassasalari oldida yangi vazifalar paydo bo'lmoqda. Ular orasida resurslardan samarali foydalanish, xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallash, kadrlar salohiyatini oshirish va xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish eng muhimlaridan hisoblanadi. Shu bilan birga, mavjud muammolarni ham e'tibordan chetda qoldirish mumkin emas. Jumladan, malakali menejer kadrlarning yetishmasligi, xususiy sektor uchun alohida boshqaruv standartlarining ishlab chiqilmaganligi, ta'lim sifatini iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bog'laydigan milliy indikatorlarning yo'qligi va texnik infratuzilmadagi farqlar bu jarayonni sekinlashtirmoqda.

Kelajakda innovatsion iqtisodiy menejmentni ta'lim tizimiga keng tatbiq etish orqali quyidagi natijalarga erishish mumkin:

oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash;

ta'lim sifatini oshirish orqali xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallash;

raqamli transformatsiya yordamida boshqaruv jarayonlarini soddalashtirish;

ta'lim tizimida samaradorlik va natijadorlikni yangi bosqichga ko'tarish;

xalqaro hamkorlikni kengaytirish va global ilmiy hamjamiyatga integratsiyalashuv.

Shunday qilib, innovatsion iqtisodiy menejmentni ta'lim tizimida samarali joriy etish O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarini xalqaro maydonda raqobatbardosh qilish, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega kadrlarni tayyorlash hamda mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar, amaliy loyihalar va xorijiy tajribalarni o'zlashtirish esa kelajakda ta'lim tizimining poydevorini yanada mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni "Oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-maydagi PQ-4708-son Qarori "Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida".

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-9

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 12-martdagi PQ–5032-son Qarori “Ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning ustuvor vazifalari to‘g‘risida”.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.
5. Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. – Toshkent, 2024.
6. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi hisobotlari. – Toshkent, 2023.
7. Drucker P. “The Practice of Management”. – New York: Harper Business, 1954.
8. Porter M. “Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance”. – Harvard Business Review Press, 1985.
9. Mintzberg H. “The Nature of Managerial Work”. – New York: Harper & Row, 1973.
10. OECD. “Education at a Glance 2023: OECD Indicators”. – Paris, 2023.
11. UNESCO. “Digital Transformation of Education: A Global Review”. – Paris, 2022.
12. European Commission. “Modernisation of Higher Education in Europe”. – Brussels, 2020. 98-102 p.

C M R T